Interviul *domnului FLORENTIN SMARANDACHE* difuzat la **Radio România Cultural**, Bucureşti, în cadrul emisiunii **NĂSCUT ÎN ROMÂNIA**, **31.01.2011**, moderator doamna ***Corina Negrea***

[uşor editat]

Corina Negrea

Florentin Smarandache, invitatul meu de astăzi, este doctor în matematică la Universitatea „New Mexico”, din Gallup, New Mexico, Statele Unite. A plecat din ţara în septembrie 1988 şi, înainte de a cere azil politic în Statele Unite, a stat un an şi şapte luni în lagărul pentru refugiaţi politici din Istanbul.

Florentin Smarandache:

Era un lagăr deschis, puteam să lucrăm, dar ilegal, pentru a câştiga ceva bani. Eu am fost ajutat de Asociaţia Germană de Matematică din Berlin, *Zentralblatt für Mathematik*, unde eram recenzent la articole de teoria numerelor, care mi-au trimis nişte bani, şi Societatea Regală de Matematică din Spania, printr-un profesor, Francisco Bellot Rosado, la fel, mi-a expediat bani, cărţi. Şi mai lucram pe unde puteam, munci, bineînţeles, ordinare: am lucrat la încărcat de bălegar, la făcut curăţenie, am cărat cu roaba pe şantier - deci am prestat munci din acestea necalificate, pentru a supravieţui.

Revoluţia din decembrie 1989 l-a prins în lagărul turcesc. În 1990 nu v-aţi gândit să vă întoarceţi?

Ba da, ne-am gândit mulţi refugiaţi să ne întoarcem. Eu ţin minte că am discutat cu un regizor francez, Jean Paul Micoulou, cu care eram prieten, care regizase mai multe spectacole, pusese în scenă diverse piese de teatru şi zicea că o să pună în scenă şi nişte piese de-ale mele. {Am scris şi în franceză, parţial.} El a prevăzut treaba. Mi-a zis: cel puţin zece ani România va fi într-o perioadă de tranziţie din care nu se ştie cum va ieşi. Deci reproduc cuvintele lui, face: „Du-te în America, vezi cum va fi situaţia şi apoi te gândeşti ce să faci”. Au fost unii care, am impresia că erau nişte machedoni din Dobrogea, care s-au întors - mai în vârstă. Privind accepturile noastre ştiţi că erau probleme. Ne puneau pe puncte. Dacă eşti tânăr, dacă ai o meserie care se caută şi, bineînţeles, motivul politic, trebuia să spui motive politice, nu economice. Adică nu am plecat din România pentru că nu e mâncare, pentru că stăm la coadă, ci pentru că am fost persecutaţi politic sau religios.

Şi dumneavoastră în ce categorie eraţi? Politic?

Politic eram. Şi m-au aprobat, m-au aprobat dintr-una. Am mortivat că mi-au interzis să public, la un moment dat nu mai puteam să public nici lucrări de matematică, nu potuteam merge nici la conferinţe internaţionale şi, în plus, că eram pe lista lor. Deci, eram deja sub supraveghere.

Dar aţi mai putut să predaţi în anii aceia în România?

Nu, n-am mai predat. Am fost o perioadă şomer. Am încercat să mă angajez şi pe la întreprinderi pentru că aveam diplomă în informatică, deci puteam să lucrez la computere. Deci, nu m-a mai angajat nimeni. Şi vreun un an şi jumătate am trăit din meditaţii particulare la matematică. Dar îmi făcusem vad, ca să mă exprim aşa, de elevi care veneau la mine pentru că, mă rog, eram cunoscut fiindcă publicasem matematică şi le plăcea cum le predam. Şi-am reuşit în acel an şi jumătate, când n-am avut job deloc, să câştig bani mai mulţi decât aş fi lucrat la uzina în care funcţionasem înainte ca analist programator, la Întreprinderea de Utilaj Greu din Craiova.

Nu v-a fost frică să plecaţi?

Ca să spun sincer nu-mi era, fiind disperat să plec. Aş fi făcut orice să pot pleca. Chestiunea cu aceste meditaţii nu era asigurată, ştiţi, adică mai târziu să ai o pensie... Apoi puteam să fiu sabotat, să nu mai vină nimeni la mine la meditaţii, pentru că puteau fi avertizaţi: Nu vă duceţi la el la meditaţii!

Da, deci nu era ceva sigur, într-adevăr.

Nu era siguranţă.

Dar, spuneţi-mi, în momentul în care aţi fost dat afară de la Liceul Pedagogic din Craiova, ce s-a întâmplat? Acela a fost momentul în care aţi trimis acel articol în Statele Unite?

Nu. Lucram la IUG. Terminasem facultatea şi primisem post la Întreprinderea de Utilaj Greu - atunci am trimis articolul. Şi, după aceea, am plecat în Maroc. Dar am plecat în Maroc din

judeţul Vâlcea fiindcă mă transferasem în Rm. Vâlcea la liceu. Nu din Craiova, din Craiova nu mi-ar fi dat drumul. Am impresia că nu era o bună corelare a informaţiilor între judeţe. Şi, în felul acesta, am reuşit să mă strecor atunci, în Maroc. Dar, când m-am întors din Maroc, m-am întors tot în Craiova şi m-am trezit fără post, fără nimic. Atunci a început o adevărată luptă pentru mine, să plec definitiv.

Vorbiţi-mi puţin şi despre America, Phoenix, Arizona. Cum a fost?

Când am ajuns în Phoenix, am participat la întrunirile comunităţii româneşti. Aveam biserici acolo: biserica ortodoxă, pe care o frecventam eu mai des, şi biserici penticostale, şi biserici baptiste - mai multe. Ne strângeam acolo români, nu numai din România dar şi din Iugoslavia, din Banatul românesc, cum ar veni, dar din partea iugoslavă. Atunci, lucram ca inginer la o companie de computere. Prima dată când am venit, nu vorbeam prea bine engleză, pentru că în ţară făcusem franceză şi latină. Şi îmi perfecţionam limba. Şi în Turcia, de fapt, am fost la nişte cursuri de engleză, apoi mai studiasem în particular engleză ca să-mi traduc lucrările, dar îmi era greu să pronunţ. Deci, în Phoenix, care este oraş foarte mare, este foarte cald, m-am obişnuit pentru că aveam mulţi prieteni români cu care mă întâlneam la sfârşit de săptămână, ori mergeam la *Cinco de Mayo* (5 Mai = Ziua Mexicanilor). Începusem să învăţ un pic de spaniolă, pentru că era asemănătoare cu româna şi erau mulţi hispanici iar unii nici nu vorbeau engleză, deci trebuia să mă înţeleg cu ei. Stăteau cu mine în acelaşi complex; mă înţelegeam cu ei în puţina spaniolă pe care o puteam eu înţelege. Şi am lucrat la Honeywell, care era o mare corporaţie de computere, făceam software pentru avioane A320 şi A340, deci avioanele companiei Uniunii Europene AirBus, şi pentru Boeing 737 şi 777. Testam software şi făceam noi module de software. Apoi, acele module erau asamblate până se forma întregul software pentru bordul avioanelor. Lucram şi în plus, *overtime* cum ziceam. Deci am dus-o bine o perioadă. Dar compania nu a mai putut să-şi vândă produsele, pentru că la un moment dat a scăzut numărul de călători, şi au daţi afară foarte mulţi, iar un val m-a prins şi pe mine în 1995, când m-am trezit şomer. Şi apoi am luat-o iar de la început. A trebuit să caut loc de muncă şi am găsit la colegii şi universităţi. La început am lucrat cu jumătate de normă la Prima Community College, în Tucson, Arizona, doi ani de zile, până când am luat acest post la Universitatea New Mexico.

Din Gallup. Şi cum l-aţi ales? L-aţi ales sau aţi spus: l-am găsit, îl ţin?

O nu, am avut interviu (l-am luat prin concurs). Urmăream revistele de specialitate, era una numită *Chronicle of Higher Education* unde apăreau posturi. Mă uitam ce posturi sunt de matematică, şi ce anume se cere acolo, pentru că sunt pe specialităţi. Adică: probabilităţi,

statistică, algebră, teoria numerelor, sau predare, şi aşa mai departe. Şi am aplicat, am trimis vreo 350 de aplicaţii. Găsirea unui job în America, este un alt job. Aşa se spune. Deci, a găsi un loc de muncă, este un alt loc de muncă.

O altă meserie.

Acum depinde şi de locul de muncă. Probabil, pentru locuri de muncă din astea mai simple, este mai uşor, dar, pentru locuri mai înalte, este din ce în ce mai greu.

Şi, deci, aici, la New Mexico, sunteţi din 1997?

Da, din 1997. Am început ca asistent, apoi conferenţiar, pe urmă profesor.

Şi cum se face că aţi rămas aici? Vă place atât de mult? Este atât de special locul acesta?

Nu, dar am rămas şi dintr-o inerţie, pentru că tot mereu ocupat cu publicaţiile, cu colaborări pe la diverse reviste, cu cărţi, n-am avut timp să aplic mereu. Am mai încercat de câteva ori, dar nu am reuşit să mă mut în altă parte, iar acum pot beneficia de o regulă numită Regula 75, adică vârsta plus anii lucraţi în aceeaşi instituţie să însumeze 75 şi, atunci, poţi ieşi la pensie. Deci, probabil, că o să mai stau aici câţiva ani şi apoi, să văd, poate plec în altă parte.

În altă parte? Unde ar fi această altă parte?

Unde găsesc la fel. Trebuie să trimit iar aplicaţii peste tot şi care mă acceptă.

Dar dacă ar fi să alegeţi, ce aţi alege? Ce v-ar plăcea?

Încercasem să lucrez la Hong-Kong, în China, pentru că sunt universităţi cu predare în limba engleză. Şi eram curios să învăţ despre cultura chineză, despre limba lor. Pentru că tocmai m-am întors de la o conferinţă din Taiwan, şi am discutat cu mulţi, am mulţi colegi, prieteni chinezi, mi-au tradus nişte cărţi în limba chineză. Ei au multe curiozităţi. De exemplu, am aflat despre limba lor mandarin, că verbele nu au nici trecut, nici prezent, nici viitor. Sunt verbe invariabile (spui în acelaşi fel). De exemplu: *shi e* înseamnă „scriu". Şi, dacă zici: *wa shi e*: „eu scriu". Dar, dacă vreau să spui: „eu voi scrie", trebuie să pui un adverb de timp. Analog pentru

„eu am scris”. Cum am spune în româneşte mot-a-mot „eu scriu mâine”, înseamnă: *eu voi scrie mâine*, pe când „eu scriu ieri”, înseamnă *eu am scris ieri*. Înţelegeţi? Deci verbul nu se conjugă.

Interesant.

Sau, în mod similar, substantivele nu au plural. Iar m-a surprins. Şi, zic:

- Păi, cum faci pluralul, atunci? discutam cu un chinez.
- Dacă vrei pluralul, adaugi „mai multe” sau vreun atribut cantitativ.

De exemplu: *wa shi e shu*, înseamnă tradus cuvânt cu cuvânr „eu scriu carte” dar, când pronunţi această propoziţie, nu se înţelege dacă te referi la o singură carte sau la mai multe. Este un fel de vorbire vagă, ambiguă. Limba chineză este o limbă *fuzzy*. Însă, dacă vrei să zici mai multe, trebuie să pui iar un adverb în faţă. Eu scriu mai multe cărţi, şi atunci se înţelege că sunt cărţi. De fapt, zici: „eu scriu câteva carte” şi asta înseamnă de fapt „eu scriu cărţi”.

Şi înţeleg că asta v-ar atrage?

M-ar atrage, dar pentru exotism. Bineînţeles, nu ştiu dacă o să reuşesc. Mai aplicasem la o universitate din Japonia, în Okinawa, unde, la fel, sunt universităţi internaţionale, cu predare în limba engleză. Şi am primit răspunsul că au fost 500 de aplicaţii pe o singură poziţie. 500! Vă daţi seama ce concurenţă este?

Da. Concurenţă într-adevăr. Vă doresc să reuşiţi până la urmă.

Mulţumesc.

Invitat, astăzi, matematicianul Florentin Smarandache. Doctor în matematici la Universitatea New Mexico, din Gallup, New Mexico, Statele Unite ale Americii. Gallup, cum este? E în deşert.

Da, este în deşert, un oraş mic. Pentru pensionari ar fi perfect, pentru că îmi ia cinci minute ca să ajung la universitate, sau dacă o iau pe jos, să aproximez, vreo 20 de minute.

Dar altfel, nu are, cum să spun, ceva special.

Ce are special este faptul că majoritatea sunt indieni. Indieni Navajo, Zuni şi Apache. Şi am mai citit ceva despre cultura lor. Am înţeles modul lor de viaţă, de gândire, am văzut multă

artă de-a lor, ceramică în special (Navajo, Zuni), bijuterii stil de-al lor, religia lor cum este. Am şi asistat la o ceremonie religioasă. Este în Hogane. Un Hogan este o casă cu opt laturi. Deci octogon. Aşa e modul lor. Şi există un doctor, *medicine man* spun ei, care de fapt e un fel de vraci.

E un fel de vraci?

Da, un fel de vraci. La o recemonie ne dădeau nişte lichide. Ţin minte: un lichid albastru, amărui de tot, pe care să-l bem ca să ne purifice spiritual. Credinţa lor este trebuiesc eliminate duhurile rele. Am vrut să cunosc multe obiceiuri din acestea şi am fost prin rezervaţii. Gallup este între rezervaţii. Lângă Gallup mai există „Pădurea Pietrificată". Sunt lemne care s-au întărit şi par şi lemn şi piatră, nu ştii exact cum să le clasifici. Se numeşte *Petrified Forest*. Apoi spre Flagstaff, că de aici am drumuri în diverse direcţii, spre Albuquerque, şi pot s-o iau şi înspre California dacă mă duc în vest. Spre Flagstaff este un loc unde ar fi căzut un meteorit şi i-am vizitat craterul enorm. Tot spre Flagstaff este *Grand Canyon* - marele canion al râului Colorado pe care de asemenea l-am văzut. Am şi coborât până la apă.

Care este spectaculos.

Este foarte interesant, cu tot felul de plante. Era o metaforă despre plante: cresc foarte încet şi mor foarte repede. Cam aşa ceva.

Ce vi se pare că s-a schimbat fundamental în sistemul de cercetare american din momentul în care aţi intrat şi până astăzi? În sistemul academic.

Mi se pare că este la fel. Nu cred că s-a schimbat ceva în sistemul lor de cercetare. Şi mulţi dintre cei care cercetează fac cercetare independentă. Dacă faci cercetare în grup, ţi se solicită anumite subiecte, deci trebuie să cercetezi acel lucru şi să te supui curentului principal. Dar ca cercetător independent poţi să cercetezi orice, chiar şi idei care critică, de exemplu, curentul principal, sau care nu au aceeaşi viziune precum curentul principal.

Şi a doua întrebare era legată de opţiunile pe care le luaţi în calcul de a pleca din New Mexico. În ce măsură România este o opţiune?

Am relaţii strânse cu România şi m-am gândit, după pensie, să mă întorc în ţară. Eventual, aş putea, probabil, preda pe la un institut. Institut tehnic m-ar interesa pe mine, pentru

că fac mai mult cercetare de matematică aplicată.. Poate prin Bucureşti, sau poate în zona Craiovei, de unde sunt eu. Am fost în vara trecută, în luna mai de fapt, la Academia Română, la Institutul de Mecanica Solidelor, unde am avut două prezentări, invitat de profesorii Ovidiu Şandru, de la Institutul Politehnic din Bucureşti, care s-a întâmplat să-mi fie fost coleg de facultate la Craiova şi profesorul Luige Vlădăreanu, care este şeful Catedrei de Robotică, din Bucureşti. Chiar am şi scris o lucrare împreună cu domnul Vlădăreanu despre Logica Neutrosofică Aplicată la Robotică şi am prezentat-o la Universitatea Naţională Kaohsiung, între 4 şi 11 noiembrie, când am fost în Taiwan. Deci şi România m-ar interesa.

Sunt mulţi români acolo unde locuiţi dumneavoastră?

Din păcate, nu sunt. Asta e.

Şi unde vă întâlniţi cu românii din prejmă?

În Pheonix, sau prin telefon, ori prin email cu cei mai mulţi. Am destui prieteni în Pheonix, Arizona, care mai îmi scriu, şi mai cunosc români prin Albuquerque, care aveau biznisuri, se descurcau bine (erau bănăţeni).

Am înţeles. Consideraţi că cercetarea românească, ştiinţa românească, poate fi servită de oameni de ştiinţă, care au ales să trăiască în afara României? Ţara, într-un fel sau altul, n-a ştiut să şi-i ţină aproape. Pot fi ei reprezentativi pentru ceea ce oferă România ca potenţial în zona ştiinţifică?

Consider că mulţi cercetători din România merită să fie cunoscuţi în străinătate. Probabil canalele de difuzare nu funcţionează bine în străinătate şi, pe urmă faptul că venim dintr-o ţară mică, o realizare mare nu mai e considerată aşa mare. Pe când venind dintr-o ţară mare, o realizare mai mică este considerată mai mare!

Dar dumneavoastră, acolo în mediul american, să spunem, puteţi da o imagine asupra potenţialului pe care îl are România în zona de ştiinţă?

Studenţii români care vin la studii în străinătate sunt foarte buni. Studenţi la doctorat, la masterate, sau chiar la *bachelor degree* (studii de licenţă). Şi cercetătorii români sunt foarte dotaţi, şi mulţi încep să se afirme la nivel internaţional. Chiar am citit. Eu consider că din străinătate se aude mai tare decât din România, la acelaşi lucru făcut. Dar chestiunea este de

percepţie la nivel internaţional. Vedeţi, vine un român, a făcut ceva, în străinătate nu-l bagă nimeni în seamă, chiar dacă el poate acum să arate acel lucru prin internet, de exemplu, sau expediind realizările sale peste tot. Dar suntem neglijaţi, suntem neglijaţi şi intenţionat.

Se va schimba situaţia asta vreo dată?

Sincer să fiu, nu cred. Din păcate.

Am înţeles.

Posibil, cu globalizarea să fie diferit, odată România intrată în Uniunea Europeană, să se zică „un european a făcut ceva", sună mai tare decât un român a făcut ceva.

Deci, atunci ne-am pierde identitatea?

Atunci ne pierdem identitatea. Câştigăm pe o parte, dar pierdem pe alta. Este ca la un joc cu sumă nulă: câştigă unul, dar pierde altul.

Este principiul echilibrului?

Într-un fel, da.

Invitatul meu a fost, astăzi, domnul Florentin Smarandache, doctor în matematici, profesor la Universitatea New Mexico, din Gallup, New Mexico, Statele Unite ale Americii.